

Obsah přílohy „Vypravovali, jak ho poznali“ volně navazuje na články tohoto čísla. Všechny příspěvky představují některou z metod práce s Biblí. Oddíly, které se věnují vždy jednomu typu metod, jsou dále označeny velkými písmeny. Výčet není vyčerpávající, zaměřili jsme se spíše na některé méně známé nebo nové postupy. Nabídka je určena jak pro katechezi dospělých a dětí, tak i pro výuku náboženství. Rozsáhlejší texty (např. podrobné scénáře), pracovní listy, obrázky, powerpointové prezentace, písničky či videoukázky jsou dostupné v rubrice „Ke stažení“ na www.cestykatecheze.cz.

Současně s vydáním tohoto čísla jsme **rozšířili nabídku internetových stránek časopisu** o záložku

nazvanou **PÍSMO SVATÉ**, na které najdete přehled článků a materiálů k práci s Písmem svatým v katechezi a ve výuce náboženství. Jedná se o texty a pomůcky uveřejněné v revue *Cesty katecheze* nebo i v jiných periodických včetně webových stránek, které doporučujeme.

Obsah přílohy k tématu PÍSMO SVATÉ V KATECHEZI:

1. část je věnována **katechetům a učitelům náboženství**, a to jejich vybavenosti pro práci s Biblí. Po krátkém úvodu najdete některé **OTÁZKY A ODPOVĚDI** k biblické práci a jedno **svědectví** katechetky. Tuto část uzavírá stručné doporučení k **LECTIO DIVINA** (k modlitbě s Božím slovem) v životě katechety.

2. část obsahuje některé **METODY PRÁCE s biblickými příběhy a texty**:

- A Biblické příběhy v katechezi: uvedení do práce s videem; ukázka zpracování námětu o povolání Samuela s využitím některých prvků narativní analýzy textu (téma: výchova dětí k modlitbě a naslouchání Božímu slovu)
- B Bible pro děti – kritéria pro jejich výběr; dějiny spásy: ukázka využití přístupu k vyprávění na základě inspirace tzv. Biblí chudých (Biblia pauperum)
- C Metody zaměřené na porozumění Božím darům a životním hodnotám; Chvalořeč na lásku: ukázka práce s textem 1 K 13
- D Několik jednoduchých metod k lepšímu porozumění biblickému textu

3. část vychází z pojetí Božího slova jako svátosti, které se zvlášť zřetelně projevuje ve slavení **BOHOSLUŽBY SLOVA**, a to buď jako součásti mše svaté, nebo také samostatně při různých příležitostech.

V závěru praktické přílohy je uveden seznam všech pomůcek k tématu tohoto čísla, které jsme umístili na naše internetové stránky www.cestykatecheze.cz do rubriky „Ke stažení“. Nacházejí se ve složkách, jejichž označení začíná 1102. Abychom u každého odkazu na tyto stránky nemuseli uvádět plnou adresu, používáme v dalším textu pouze zkratku **www**, která na ně odkazuje.

Na těchto stránkách si můžete také stáhnout aktualizovaný seznam literatury a pomůcek k biblické práci, které doporučujeme.

Část 1:

**KOMPETENCE KATECHETY
PRO PRÁCI S BIBLÍ**

*Vyřčené neznamená slyšené,
slyšené neznamená pochopené,
pochopené neznamená přijaté...*

Církev ve svých dokumentech považuje Boží slovo za hlavní pramen katecheze. V Písmu svatém je Boží slovo vyjádřené lidskými slovy a zároveň vyjadřuje lidskou zkušenost s Bohem. V procesu katechetické práce jde o to, aby toto slovo bylo vnímáno jako Boží oslovení, které chceme správně pochopit, přijmout a nechat se jím proměnit. Kompetencemi katechety se rozumí souhrn znalostí a dovedností, které mu umožní podporovat celý proces vedoucí až k přijetí Božího slova účastníky katecheze.

O kompetencích katechety pojednává např. článek doc. Ludvíka Dřímala nazvaný „**Přístupy k Písmu svatému v katechezi**“, který je uveřejněn na www.vezmiacti.cz v rubrice „Bible a katecheze“ a díky laskavému svolení správců těchto stránek ho zveřejňujeme také na www.cestykatecheze.cz, a to v samostatné záložce „Písmo svaté“ – Úvod.

Katecheze slouží Božímu slovu, aby se v životě věřících uskutečnilo to, co církev pojmenovala na II. vatikánském sněmu následovně: „V těchto svatých knihách vychází Otec, který je v nebesích, s láskou vstříc dětem a rozmlouvá s nimi. Proto má Boží slovo takovou sílu a moc. Je oporou a životní silou církve. Dětem církve je silou víry, pokrmem duše, čistým a nevyčerpatelným zdrojem duchovního života.“ (*Dei Verbum*, čl. 21).

Účel práce s Biblií v hodinách náboženství je odlišný. Zde se jedná o poznání Bible jako knihy víry a svědectví pro židy a křesťany; dále jako kulturotvorného činitele (např. význam českých překladů Bible v našich dějinách). Jde také o poznání základů židovské a křesťanské kultury; hodnot, kterým Bible učí; odpovědí na existenciální otázky, které se týkají člověka; poznání výpovědí o řádu v mezilidských vztazích a v celém stvoření apod. Ve výuce náboženství přistupujeme k Bibli z antropologického hlediska, vycházíme ze životní zkušenosti žáků. O biblické didaktice užívané ve výuce náboženství pojednává článek uvnitř časopisu. Lze využít i prvků narativní analýzy textu biblických příběhů a jiné techniky.

Otázky – odpovědi

Otázka: *Jsem přesvědčena, že je důležité, aby dospívající děti (ve věku 2. stupně ZŠ) četly bezprostředně texty Nového zákona alespoň v minimálním rozsahu, nakolik je to možné během katechetických setkání (zkoušela jsem s nimi evangelium podle Marka a poté Skutky apoštolů). Co si, prosím, myslíte o námitce, která se dost často objevuje, že chlapci a děvčata tohoto věku potřebují více zkušenost křesťanského života než četbu biblických textů, i když se jedná o texty základní?*

Vaše otázky jsou aktuální. Křesťanská víra se nemůže obejít bez znalosti Božího slova, a tedy bez znalosti Bible, a sice celé Bible, nejen Nového zákona. Je proto jasné, že také mladí lidé ze středních škol, stejně jako již žáci základních škol, mají mít přístup k Bibli. Je však důležité sjednotit se na tom, co znamená „přistoupit“ k Bibli.

Dnes se bohužel zdá, že převažuje přesvědčení, že celá tato otázka se vyřeší tím, že rozdáme Bibli, čteme ji a vysvětlujeme ji. Tato mentalita se rozšířila po koncilu, avšak není to vina koncilu, který má naopak velkou zásluhu na tom, že byla Bible vrácena Božímu lidu, ale je to důsledek urychlené (zbrklé) likvidace toho, co se zdálo příliš lidové (prostoduché) a málo intelektuální. Je to tatáž mentalita, která tím, že se štítí projevů lidové zbožnosti, způsobila, že dnes se za jediné křesťanské liturgické slavení považuje mše svatá. Zkusme si proto vyjasnit myšlenky tím, že si položíme pár otázek: Jak asi poznávali Bibli křesťané ve středověku a v době renesance, když rukopisy Bible a její první výtisky vlastnily pouze kláštery nebo katedrální školy (a to ještě mnohem později po Gutenbergově vynálezu)? A přece už tehdy Bibli do jisté míry znali. Stačí připomenout díla středověkých a renesančních malířů nebo tehdejších básníků a spisovatelů, zejména Danteho. Jak do dělali, když neměli možnost otevřít Bibli, číst ji a dokonce ji studovat?

Mě osobně napadla ještě jiná otázka: Jak to dělala moje maminka, když jsem ji nikdy neviděl s Biblií v ruce až do té doby, kdy jsem jí sám věnoval čtyři ilustrovaná evangelia a Písmo s velkými písmeny? Ona kupodivu znala všechny hlavní biblické postavy, znala nejdůležitější výroky Ježíšovy, a to daleko lépe než naše mládež po osmi letech katecheze a výuky náboženství. Zdá se, jako by to bylo tajemství.

Ve skutečnosti jakési vysvětlení existuje: byly zde ještě jiné způsoby jak pomoci lidem, aby se k Bibli přiblížili. Bylo to vypravování, bylo to výrazivo obrazů, bylo to divadlo a především obrazy. Mimořádná

díla malířů, jako byli Giotto, Fra Angelico, Michelangelo, a dalších méně známých a skromnějších, která se nacházejí snad ve všech italských kostelích a po celém křesťanském světě, byla prostředkem jak vyprávět Boží slovo.

V městečku, odkud pocházím, se nachází velký a nádherný sál ze 16. století. Zbožné bratrstvo charity jej dalo vyzdobit 14 obrazy tzv. Skutků tělesného a duchovního milosrdenství. Jejich náměty odkazovaly na četné úryvky Starého i Nového zákona.

Tím se nechci vyhnout jasné odpovědi na to, na co se ptáte. Je samozřejmě velmi správné, aby chlapci a děvčata dostali Bibli do rukou. Kromě toho je však nezbytné hledat způsoby vyjadřování, které v nich probudí zájem o ni. Toto se samozřejmě neděje tím, že procházejí jednotlivými katechezemi, kde se čtou a vysvětlují stránky Bible nebo nedělní evangelia. Ověřil jsem si mnohokrát, že tento způsob přibližování Bible je spojen s velkým rizikem, že dosáhneme přesně opačného efektu. Že totiž bude mladé lidi od Bible vzdalovat.

Vím, že církev by měla podporovat a povzbuzovat biblické badatele, ale měla by také povzbudit odborníky na pedagogiku a komunikaci, aby vytvářeli pro farní katechezi pomůcky odpovídající mentalitě mladých lidí a současně účinné. Doufejme, že dříve nebo později se to dít bude. Ovšem nyní je třeba, aby se katecheti trpělivě dali do práce se svou vlastní kreativitou a vynalézavostí, aby hledali pomoc ve světě umění, obrazů, také písni, divadla a dalších pomůcek, které jsou k dispozici již nyní a které jsou prvními vlašťovkami.

Námítka, že pubescenti potřebují více vlastní zkušenosti než četbu textů, se zdá seriózní, ale není. Učinit zkušenost neznamená něco udělat, abychom to udělali a měli z toho nějaký pocit, ale znamená to spíše angažovat se v nějaké aktivitě a přitom uvažovat nad tím, proč se v tom angažuji a jaké mohou být způsoby mé angažovanosti. Například: aktivita křesťanské lásky nebo služby se stává zkušeností víry až a pouze tehdy, je-li vykonávána a je-li konfrontována s Božím slovem, které ji inspiruje, které ji vede a které ji také dokáže hodnotit (zda je to autentická láska nebo okázalý skutek, byť dobrý). Zkušenosti vytvářené tímto procesem se mohou stát jednou z možností jak přiblížit pubescenty k Bibli. Kdysi v minulosti existovaly chudé rodiny, které v neděli posílaly své dítě s plným talířem těstovin a kusem masa, aby ho zaneslo nějakému chudákovvi, nebo pozvaly nějakého chudáka k obědu. Tyto rodiny, aniž by znaly něco z psychologie a sociologie, umožňovaly svým dětem autentickou zkušenost křesťanské lásky.

Otázka 2: Pokud si myslíte, že je důležité s dětmi Bibli číst, kladu vám otázku v souvislosti s četbou Skutků apoštolů, zda totiž není ústřední poselství této knihy (= být svědky) nepřiměřeně věku dospívajících a zda by mu nemělo předcházet spíše hledání jednak křesťanského ideálu, který bude správně realizován v osobním životě, a jednak hledání poselství, které bude přiměřené osobnímu růstu těchto dětí?

Kniha Skutky apoštolů je jistě nejvhodnějším novozákonním spisem k uvedení starších dětí do víry, která je v církvi prožívána vědomě a svobodně. Avšak ještě důležitější je navázat na to, co jsem řekl předtím: že totiž s ní seznamujeme ne vysvětlováním, jako by to byly dějiny prvotní církve (historická kniha), protože to historický spis není. Lukáš nám nelíčí to, co se stalo tehdy, ale říká nám, co se děje pokaždé, pokud skupina lidí přijme za svůj úkol pokračovat na zemi v Ježíšově poslání. Konkrétně co se děje, když člověk vstoupí do církve a aktivně se do jejího života zapojí. Nadšení, těžkosti, kontrasty, nedůslednosti, nejistoty a problémy prvotní církve jsou tytéž jako církve kdykoliv (obecně) a jakéhokoliv křesťana. To, o čem čteme v prvních 14 kapitolách, se děje i dnes.

Postup může být následující:

1. Věřit a pomoci uvěřit, že Ježíš vstal z mrtvých a žije v naší blízkosti. Přestože je to základ naší víry, neměli bychom naivně předpokládat, že děti a dospívající děti podobně jako i ostatní věřící přijímají skutečnost Ježíšova zmrtvýchvstání jako jistou věc, bez pochybností, problémů a otázek.
2. Dobře vylíčit čtyři charakteristiky prvotní církve a tím církve v každé době. Jedná se o: nasloučali Božímu slovu, měli se rádi, slavili liturgii, modlili se a rozhodovali společně poté, co vyzvali Ducha Svatého.
3. Víra vyžaduje důslednost a statečnost. Ilustrováno na životním příběhu Petra, Jana, jáhna Štěpána, Pavla...
4. Důvěra v Pána, který doprovází svou církev i jednotlivé křesťany v každé nesnazi.
5. Přijetí různosti: církev je pro všechny. Náznornou ukázkou je křesťanská obec v Antiochii.
6. Církev je misionářská: existuje proto, aby přinášela Ježíšovo evangelium všem lidem, jak to dělal Pavel.

Toto vše je třeba sdělovat v neustále živém srovnávání s dějinami církve, s významnými svědky křesťanské víry (svatí a svěťci), s křesťany ve farnosti a s událostmi, které se dějí ve světě, ale především to konfrontovat s „poselstvím“, které je nám předkládáno současnými médii.

Podle časopisu Catechista č. 4/2009, s. 24–25. Na otázku katechetů odpovídá Don Tonino Lasconi.

Svědectví katechetky

Občas mě hryzlo ve svědomí: „A co Bible? Čtu Písmo?“ Pociťovala jsem dluh vůči Bibli. Uklidňovala jsem se a chlácholila tím, že přeče v breviáři jsou úryvky z Bible, ale musela jsem být k sobě upřímná, že breviář se vlastně modlím zřídkka, jen jednou za měsíc. Pak jsem se ospravedlňovala tím, že přeče dostávám denně biblické SMS a čtu Myšlienky na deň. Ale to není skutečná četba Písma, to je čtení psychologizujících výkladů, které se mi líbí a ráda je čtu, dokonce si některé pasáže zapisuji.

Letos před začátkem postu mi jeden známý kněz řekl: „Místo růžence si raději čti Písmo.“ Konečně jsem se odhodlala a jako postní předsevzetí jsem si dala, že budu číst Nový Zákon, začnu s evangeliem sv. Lukáše a budu číst polovinu kapitoly a nechám ji na sebe působit. A co se nestalo: Ježíš mi připadá příliš přísný, jeho řeč tvrdá a vůbec se nedivím některým posluchačům, že od Ježíše odešli. Já rozhodně nechci odejít, přiznávám, že svým rozumem nemohu chápat slova Písma a že to není tak jednoduché. Dokonce si musím přiznat, že mi bylo líto vepřů, do kterých vstoupili zlí duchové (Lk 8,32–34a), a také jsem sympatizovala se starším synem (Lk 15,29) a také s Martou (Lk 10,40b–41). A tak teprve teď jsem pochopila, jak důležité jsou vysvětlivky a psané komentáře. Mám možnost si je vypůjčit a opravdovou touhu a potřebu je číst.

A také si vzpomínám na všechnu teorii o práci s Bibli: meditace nad Písmem, použít kratší text jako modlitbu, použít úryvek pro zpytování svědomí, číst evangelium v celku, číst např. Křest Ježíšův u všech evangelistů a text porovnávat. Opravdu stojí za to věnovat se slovu Božímu, číst a modlit se. Začít, zkoušet různé způsoby a hlavně vytrvat.

Lectio divina

Jedná se o starobylou metodu modlitby Božího slova, která vznikla a byla rozvinuta v mnišském prostředí. V dnešní době se ukazuje jako více než nutné, aby ten, kdo chce poselství Božího slova zprostředkovat, je sám nejprve „dlouho pročítal a rozjímal a modlil se nad ním tak, že ho slovo opakuje, podmaní si ho“ – píše Enzo Bianchi, autor útlé

knížky s názvem *Lectio divina* (vydalo Karmelitánské nakladatelství, 2007). Tentýž autor dále uvádí: „Pokud je pravdou, jak tvrdí svatý Petr (2 Petr 2,19), že ‚čemu člověk podlehne, toho je otrokem‘, pak kazatel má být především služebníkem, otrokem slova: jen tak bude jeho nezávislým, ryzím a nebojácným svědkem. Bude hlásat slovo, bude se snažit předávat ho nepřekroucené, pokusí se zprostředkovat ho posluchačům a osvětlit jím jeho význam tím, že je uvede do souvislosti s celkovým biblickým kontextem, vykládáje tak Písmo Písmem.“ (s. 11) To, co platí pro kazatele, platí i pro katechetu.

Zmíněnou knížku E. Bianchiho doporučujeme jako velmi výstižný a návodný text, který vás na celkem 60 stránkách malého formátu motivuje a poučí, jak se lze modlit s biblickým textem, jak překonávat obtíže s tím spojené a jak ho uskutečňovat v životě.

Jednotlivé kroky podle E. Bianchiho:

1. Než začneš číst Písmo, pros o Ducha Svatého, aby otevřel oči tvého srdce a zjevil Boží tvář ve světle víry.
2. Čti text pozorně, i vícekrát, a snaž se mu NASLOUCHAT celým srdcem, rozumem a celou svou bytostí.
3. PŘEMÝŠLEJ za pomoci rozumu osvětleného vírou, využij výkladových pomůcek, vykládej Písmo Písmem, znovu přečti text a naslouchej jeho odezvě ve své srdci, přezývuj jeho slova, také ta, kterým nerozumíš... Dívej se na Krista a rozjímej o Něm a nehleď tolik jen na sebe.
4. MODLI se ke svému Pánu, odpověz mu, modli se s otevřeností a důvěrou. Je to chvíle chvály, díkůčinění a přímluvy.
5. KONTEMPLUJ – dívej se na všechny a na všechno jakoby Božíma očima. Všechno je milost a existuje proto, aby se zjevila Boží láska. Je to čas návštěvy slova, Bůh ti dává účast na svém společenství.
6. Přijaté slovo UCHOVÁVEJ v srdci jako Maria, střež a připomínej si je. Vzpomínání na Boha sjednotí tvůj den, tvou práci, odpočinek, společenský život i samotu. Probouzej v sobě zaseté semeno slova.

A Práce s videem – Bůh volá Samuela

Bible obsahuje celou řadu příběhů, které lze vyprávět nejrůznějšími způsoby. Základy naratologie – vědy o vyprávění příběhů – najdete v článku na s. 17–20. Vlastní vyprávění lze uskutečnit pomocí různých pomůcek, k nimž patří i biblické postavičky (článek s. 14–16) a zejména nám dobře známé obrázky a obrazy. Pokud se tyto obrázky „hýbou“, jsou dnešní děti nejspokojenější.

V loňském roce začalo slovenské studio Nádej vydávat poměrně obsáhlou sérii DVD s názvem „Animované biblické příběhy Starého a Nového zákona“ (podrobnosti na www.studionadej.sk). Jedná se o překlad díla amerického režiséra a producenta Richarda Riche. Filmy jsou vyrobeny ve Walt Disney studiu (tvůrci např. serií Medvídek Pú). Výhodou této série je, že děj a dialogy jednotlivých filmů se příliš neliší od biblických textů, což usnadňuje jejich využití v katechezi. Více se dočtete na www.maranatha.cz v rubrice Produkty – VIDEO nebo na výše uvedených slovenských stránkách.

Práce s videem v katechezi a ve výuce náboženství by se měla řídit svým významem a potenciálem, který v sobě nese pro porozumění biblickým příběhům. Nejde tedy jen o atraktivní pomůcku, při jejímž použití děti „dávají pozor“, nemělo by jít o pouhé zhlédnutí filmu za účelem získat co nejvíce bodů ve vědomostním kvízu. Naprosto zmylené by také bylo „konzumovat“ jeden film za druhým. Film je třeba používat jako jednu z přístupových cest k jádru příběhu – k jeho poselství. Na filmový příběh by měla navazovat práce s jeho postavami, s reáliemi a zvláště s autentickým biblickým textem, a to s dětmi od cca 9 let. Více o práci s videem viz „Stručný průvodce prací s videem v katechezi a ve výuce náboženství“ ke stažení z www.

Ukázka scénáře vycházejícího z části filmového příběhu „Samuel“ (S 06)

Příběh o Samuelovi vychází z 1.–4. kapitoly 1. knihy Samuelovy a částečně ze 7. kap. Děj se odehrává převážně v židovské svatyni v Šílo, kde byly uloženy desky Zákona v arše úmluvy. Film je rozdělen do pěti částí, které na DVD nazývají kapitolami. Filmové kapitoly obsahují: prohlídku svatyně a slib Chany Hospodinu; představení účelu svatyně a schrány smlouvy a Eliho synů; noční volání Samuela podle 1 S 3; soud nad Élíem podle 1 S 4; film končí shledáním matky a Samuela po letech, kdy jí Samuel líčí, co vše se mu přihodilo na cestách s Hospodinem.

Ke katechezi jsme z filmu vybrali téma „**Bůh oslovuje Samuela a Samuel odpovídá**“. Téma vychází z biblického textu 1 S 3,1–14. Je zpracováno pro děti ve věku přibližně 9–11 let. Katecheze je zaměřena na uvedení dětí do modlitby jako odpovědi na Boží oslovení. Bůh oslovuje člověka, aby ho pozval ke spolupráci na svém plánu spásy. Program počítá s alespoň třemi setkáními, nebo je vhodný na půl- či celodenní duchovní obnovu s dětmi (lze jej využít např. i pro prvokomunikanty). Program lze přizpůsobit i pro rodiče s dětmi.

Na www je k dispozici **podrobný scénář katecheze** i s úvodními informacemi pro katechetu (členění filmu na jednotlivé scény a jejich korespondence s biblickým textem; výklad biblického textu a jeho zasazení do širších souvislostí; pomůcky ke katechezi s dětmi; podrobný scénář jednotlivých setkání). Soubor je umístěn ve složce 1102. Z celkem 25minutového filmu

je ve scénáři využito asi 10 minut, a to včetně uvedení do prostředí, v němž se příběh odehrává. K zopakování důležitých výrazů z židovského chrámového prostředí a postav v příběhu je zpracována powerpointová prezentace „**Samuel – Boží prorok**“. Po seznámení se s příběhem a jeho poselstvím o Bohu a o člověku hledáme souvislost s životem každého z nás. Východiskem jsou otázky: Jak ke mně mluví Bůh dnes? Jak mu mohu či mám odpovědět? K této části programu jsou ve složce 1102 k dispozici dva pracovní listy a powerpointová prezentace „**Jak k nám mluví Bůh**“. Celý program ústí do modlitby za náš život a za poznání Božího povolání každého z nás. Děti může inspirovat modlitba Chany, Samuelovy maminky; dospělí pak biblický text této modlitby v 1 S 2,1–10.

Další pomůcky ke zpracování tématu naleznete na slovenských stránkách studia Nádej. Jde o čtyři omalovánky s postavami modlící se a radující se Chany; Samuela, který slyší Boží hlas; Samuela s maminkou po letech. Dále jde o texty kvízů s návrhy odpovědí a), b), c), d) a o čtyři luštěnky. Tyto pomůcky slouží spíše k zopakování či připomenutí příběhu. Katecheze je zaměřena na život s Bohem.

B Bible pro děti – kritéria pro výběr – záměr autora knížky

Křesťanská i jiná nakladatelství v současné době nabízejí desítky titulů, které obsahují biblický text převyprávěný pro děti. V rodinách a na farách najdeme podobné knížky staršího data. Pro tento typ pomůcek se obvykle užívá názvu „bible pro děti“, proto jej budu užívat také, ovšem s upozorněním, že se nejedná o Bibli v pravém smyslu slova.

Katecheta bývá zpravidla postaven před otázku, **kterou z těchto biblí pro děti rodičům doporučit a se kterou by měl sám pracovat v hodinách náboženství nebo při katechezi malých dětí.** Odpověď není jednoduchá ani jednoznačná, jak jsme si vyzkoušeli ve skupině asi deseti pastoračních asistentek a katechetek. V této skupině jsme se zabývali pojetím a obsahem biblí pro děti a diskutovali o nich. Diskuse upozornila zúčastněné na různé aspekty, které je třeba vzít v úvahu; výsledkem byl též **pokus o stanovení pomocných kritérií** při rozhodování v konkrétním případě. Tuto aktivitu doporučujeme zařadit např. při vikariátním nebo děkanátním setkání katechetů, případně při setkání s rodiči, kteří mají opravdový zájem o výchovu svých dětí ve víře.

Návrh postupu ve skupině katechetů či rodičů:

- Účastníci si přinesou „dětské bible“, se kterými pracují; další exempláře připraví moderátor setkání. Doporučujeme starší i novější tituly včetně těch nejrozšířenějších. Knižky očísľujte.
- Účastníci se rozdělí do dvojic a každá dvojice si vybere (nebo dostane přiděleny) některé knížky tak, aby všechny dvojice měly stejný počet. Každá dvojice vyhotoví pomocnou tabulku, do které zapíše, případně slovně ohodnotí: název bible, jazyk a jeho srozumitelnost, grafickou úroveň, obrázky, přitažlivost knížky pro děti a rodiče; na závěr se pokusí odhadnout převládající záměr autora pomůcky. Po stanoveném čase zástupce každé skupiny představí výsledky analýzy ostatním, a to ve všech bodech vyjma záměru autora pomůcky.
- **Diskuse o záměru autora pomůcky:** Každý biblický text v sobě nese více poselství podle toho, z jakého úhlu pohledu se na text díváme, jak velký úsek textu bereme v úvahu, jakou metodu výkladu zvolíme apod. Texty dětských biblí jsou již interpretací biblického poselství. Přitom se stává, že s ním nemají mnoho společného a jsou jen prostředkem k tomu, aby autor vyjádřil své poučení dětem. Při klasifikaci náhodně vybraných dětských biblí různého stáří a roz-

sahu jsme si ověřili, že převládajícím záměrem autora bible pro děti může být: a) představit Boha, který jedná v dějinách spásy; b) představit dětem Ježíše jako vzor jednání (jednej také tak); c) představit dětem události, na které se odvolává nauka církve.

Zjistili jsme, že záměr autora nijak nesouvisí s datem vzniku knížky. Některé novější pomůcky obsahují až moralistický výklad biblických příběhů (např.: Pán Ježíš povolal apoštoly, ti hned všeho nechali a šli za ním; také ty,

když tě maminka zavolá, musíš hned všeho nechat a jít za ní.). Naopak některé dříve vydané knížky obsahují srozumitelně vyjádřené poselství o Božím plánu spásy. V praxi je důležité, aby se děti seznámily s dějinami spásy, které vrcholí v oběti a vzkříšení Ježíše Krista a pokračují v životě církve; a také je důležité, aby si např. spojily gesta a symbolické jednání v liturgii s biblickými událostmi, které se v nich zpřítomňují. Problematické jsou naopak „zkratky“ ve výkladu Bible jako návodu k životu (viz výše uvedený příklad). Z diskuse by mělo vyplynout, že interpretace biblických textů v knížkách pro děti se musí pohybovat v hranicích daných výkladem textu, jak ho předkládá církev. Z toho vyplývá, že taková diskuse vyžaduje teologicky vzdělaného moderátora.

- Na závěr setkání si zvolte jeden konkrétní text, nejlépe z Nového zákona, a přečtete si jeho převyprávění v několika různých dětských biblích. Příkladem takového textu může být zvěstování narození Jana Křtitele Zachariášovi, podobenství o milosrdném otci a dvou synech apod. Všimněte si zvláště míst, která autor doplňuje do biblického příběhu a ve kterých jej vykládá. Poté se seznámte s výkladem textu v solidním biblickém komentáři (např. v Malém Stuttgartském komentáři). Pojmenujte rozdíly a pokuste se vystihnout záměr autora dětské bible.

K tématu „Četba Bible s dětmi“ jsme uveřejnili článek doc. Petra Chalupy v č. 2/2010. Článek Jitky Šebkové „Boží království v podobenstvích“ v č. 4/2009 pojednává o výkladu podobenství o milosrdném otci a jeho dvou synech v katechetických pomůckách pro děti.

Inspirace podle Bible chudých (Biblia pauperum)

vhodné pro setkání rodičů jako námět pro katechezi v rodině nebo také jako způsob, jak dětem ukázat souvislost mezi starozákonními událostmi a životem Pána Ježíše

V ukázce jedné ze stránek tzv. Bible chudých (Biblia pauperum) na zadní obálce časopisu (viz s. 27–28) jsou zobrazeny tři události: jedna ze života Pána Ježíše a dvě ze Starého zákona, které svým obsahem osvětlují význam novozákonního tajemství. Tato pomůcka byla určena dospělým a vycházela z dějin spásy: Bůh předem připravoval příchod svého Syna na svět mnohými událostmi, které jsou zaznamenány ve Starém zákoně. Porozumění těmto událostem (co a proč se stalo, jak v nich Bůh působil ve prospěch člověka) nám umožní lépe porozumět i událostem, jejichž hlavní osobou byl Ježíš Kristus.

Různá vydání Bible chudých obsahovala zpravidla 40 listů. Na www budeme postupně doplňovat jejich náměty a návrh jejich vyprávění přizpůsobeného dětem. Doporučujeme, aby si katecheta či rodič nejprve sám přečetl doporučené biblické texty a poté si promyslel vyprávění. V níže uvedené ukázce jsou nastíněny pouze jeho hlavní myšlenky, které lze rozvést. Vyprávění lze uskutečnit najednou nebo postupně, v závěru by se dítěti mělo vysvětlit jejich vnitřní propojení. Na vyprávění by měla navázat aktualizace textu, neboť Bůh působí v našich životech stále. Tato aktualizace by měla vést k modlitbě: k poděkování za to, co nám Bůh dává, či k prosbě o jeho další pomoc.

 Jako pomůcku k tomu nabízíme pracovní list umístěný na www. Způsob práce s tímto pracovním listem je uveden přímo v něm.

Příklad vyprávění o Ježíšově křtu

Související události:

- přechod Izraelitů Rudým mořem a utopení Egyptanů (Ex 14);
- Mojžíš vyslal zvědy do zaslíbené země a ti se vracejí se zprávou a jejím ovocem (Nu 13,17–20);
- Jak Křtitel křtí Ježíše v Jordánu a nad ním se otevírá nebe (např. Mt 3,13–17).

Bůh měl vždy rád všechny lidi a zvláštním způsobem se stará o ty, kdo v něj uvěřili. Knihy Starého zákona nám vyprávějí o Izraelitech, národu, který si Bůh vyvolil. Tento národ byl postupně se rozrůstající rodinou praotce Abraháma, člověka, který Bohu uvěřil a zůstal mu věrný. Bůh mu slíbil, že dá jeho potomkům zemi, o kterou bude sám pečovat, která bude úrodná a v níž se bude dobře žít (srov. Dt 11,8–14). Stalo se však, že Abrahámovi potomci Izraelité z této země odešli a začali žít v Egyptě. Nejprve se jim dařilo dobře, ale když se stal vládcem té země jiný farao, stali se Izraelité jeho otroky. Farao z nich měl strach, proto jim ukládal velmi těžké práce a dokonce nechával zabíjet jejich děti. Izraelité volali k Bohu o pomoc. Bůh si vyvolil mladého muže Mojžíše, aby se stal jeho pomocníkem a Izraelity z Egypta odvedl zpět do zaslíbené země, kterou pro ně připravil. Farao to však zakázal a dal Izraelitům ještě více práce. Bůh slíbil Mojžíšovi pomoc a ten odvedl Izraelity na cestu z Egypta. Farao Izraelity pronásledoval. Cesta vedla přes moře. Bůh uložil Mojžíšovi, aby vztáhl svoji ruku nad moře. Když to udělal, vody se rozestoupily. Izraelité přešli na druhý břeh. Když se chtěli za nimi vydat faraonovi vojáci, voda se vrátila na své místo a oni se utopili. Tak Bůh zachránil svůj lid.

Po těžké cestě pouští, která trvala čtyřicet let, se Izraelité přiblížili ke zaslíbené zemi. Bylo léto, čas, kdy na vinicích dozrávaly první hrozny. Mojžíš vybral po jednom zástupci z každé velké izraelské rodiny a poslal je Bohem zaslíbenou zemi prozkoumat. Zvědové měli zjistit, jaká je to země, zda dobrá, nebo špatná; jací lidé zde žijí, zda silní, nebo slabí; a jaká jsou zde města, zda otevřená, nebo opevněná; a také zda jsou zde stromy a úrodná půda. Mojžíš zvědy povzbudil, aby byli odvášní a přinesli ovoce z této země. Zvědové to udělali tak, jak jim Mojžíš řekl. Země byla opravdu krásná

a úrodná. Někteří ze zvědů se však báli tamních lidí a do zaslíbené země se jim nechtělo, někteří se dokonce chtěli vrátit do Egypta (srov. Nu 13,25–14,8).

Dva ze zvědů však byli stateční, byli to mladí muži Jozue a Kaleb. Když Mojžíš zemřel, vedl právě Jozue Izraelity do země, kterou pro ně připravil Hospodin. Lidem se zde dařilo dobře i zle, podle toho, zda byli Bohu věrní, nebo nevěrní. Někdy byli svobodní, jindy nad nimi vládli cizí vládcové. Očekávali proto, že Bůh splní svůj další slib a pošle jim Zachránce, který je vysvobodí, a jejich život v darované zemi bude svobodný a šťastný. Bůh svůj slib splnil. Poslal na svět svého Syna Ježíše. Ježíš jednou přišel k řece Jordánu. To je řeka, kterou přešli Izraelité, když je Jozue vedl z pouště do zaslíbené země. U této řeky žil Jan Křtitel. Za ním chodili lidé a naslouchali jeho kázání o tom, aby se vrátili k Bohu a žili dobrým životem a nechávali se pokřtít. Jednou sem přišel i Ježíš. Když Jan křtil Ježíše, otevřelo se nebe a Bůh Otec promluvil ke všem lidem, kteří zde stáli: „Toto je můj milovaný Syn.“ Na Ježíše sestoupil Duch Svatý v podobě holubice. Tehdy mnoho lidí uvěřilo, že Ježíš je poslaný od Boha, chodili s ním a naslouchali mu, když jim vyprávěl o svém Otci.

C Boží dary a chvalořeč na lásku (1 K 13) – náměty pro katechezi s dospělými

Řada lidí od křesťanství očekává, že nabídne, objasní a uchová pro společnost hodnoty nezbytné pro její existenci a zdravý rozvoj a že vychová křesťany ke službě společnosti. To předpokládá objevení těchto hodnot ve vlastním životě a současně v prostředí, kde křesťané působí a mohou ho ovlivňovat. Práce s biblickými texty v katechezi může v této souvislosti pomoci věřícím do těchto hodnot pronikat, uvažovat o nich v modlitbě, uvědomovat si jejich přítomnost v jejich životě a vědomě je uskutečňovat a podporovat ve službě druhým lidem, Bohu a církvi.

Pro praktickou práci s Biblí můžeme uvažovat hodnoty, jako jsou: **život, spása, víra, naděje, láska, odpuštění, dar stvoření, Boží zaslíbení, přátelství mezi lidmi, solidarita, význam utrpení a bolesti** apod. Žádnou z nich nelze jednoduše vyjádřit nějakou poučkou. Tyto hodnoty se prožívají v životě různých lidí a svědectví o tom nám podává Písmo svaté. Na jednom katechetickém semináři jsme zkoumali pojem „spása“ na základě práce s texty o biblických událostech, které jsou jmenovány v anamnetické části modlitby při žehnání vody. Účastníci tohoto semináře konstatovali, že vysvětlit, co je „spása“, je pro ně obtížné. Uvažováním nad vybranými biblickými texty jsme došli k následujícím výpovědím o spáse:

- spása je základní podmínkou života; týká se všech a stále;
- naše vědomí o ní závisí na osobním přístupu k ní, ale často si její nabídky nejsme plně vědomi;
- spása je záchranou z otroctví zla; je přechodem do nového života; znamená zničení zla v nás;
- spása je dynamickým osobním vztahem mezi dávajícím a přijímajícím;
- spása je darem Ducha; znamená přijetí za adoptivního Božího syna či Boží dceru;
- spása spočívá v tom, že se za nás Ježíš vydává jako velikonoční beránek;
- spása znamená dar věčného života a vzkříšení v poslední den;
- spása se uskutečňuje přijímáním Ježíšova těla jako pravého pokrmu a jeho krve jako pravého nápoje;
- spása je narozením z vody a z Ducha a přijetím do Božího království;
- spása je hlášána, je pro nás výzvou a darem Trojice;
- spása spočívá v doprovázení zmrtvýchvstalým Ježíšem;
- spása je radostná zpráva o záchraně;
- dar spásy vede k přetváření života, k přijímání jeho hojnosti, které vede k plnosti.

Jak je zřejmé z uvedeného výčtu, žádný z těchto výroků nevyčerpává obsah daru spásy, ale spíše se vzájemně doplňují. Lidem různě založeným a s různou životní zkušeností budou blízké různé z těchto závěrů. Důležité je, aby je vedly k hlubšímu poznání Boha a k větší touze po životě s Ním, a to ve všech životních situacích. Pracovní listy, se kterými pracovali účastníci výše zmíněného semináře, jsou ke stažení na www ve složce 1102.

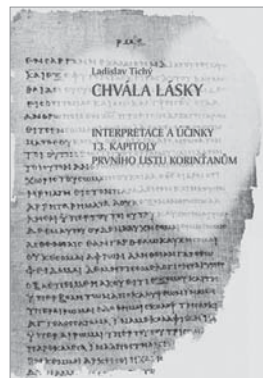
CHVÁLA LÁSKY podle 1 K 13

Základní „hodnotou“, ze které všechny ostatní vycházejí a která byla církvi darována k budování bratrského a sesterského společenství, je **LÁSKA**. Láska je také základem manželství. Snad proto si snoubenci často vybírají jako čtení při slavení liturgie svátosti manželství 13. kapitolu 1. listu sv. Pavla Korintánům, text známý jako „Velepíseň lásky“. Prof. Ladislav Tichý, novozákonník, vydal v roce 2008 monografii nazvanou *Chvála lásky* v níž se věnuje textové a literární kritice tohoto textu, jeho podrobnému výkladu a také výkladu tohoto textu v průběhu historie církve. Z celé publikace jsme vybrali a vyzkoušeli několik přístupů vhodných pro katechezi snoubenců nebo s dospívajícími či dospělými lidmi. Podrobný scénář je ke stažení na www ve složce 1102. Jsou v něm rozpracovány tyto přístupy:

- porovnání překladu textu prof. Tichého a tzv. ekumenického překladu Bible (CEP),
- rozčlenění textu podle jeho tematiky a hledání výpovědi jeho jednotlivých částí,
- uvědomění si identity lásky na základě práce se slovesy z části 1 K 13,4–7,
- úvaha o Boží lásce na základě nahrazení slova „láska“ jménem „Bůh“ v první a druhé části textu (1 K 13,1–7),
- porovnání chápání některých veršů textu vybranými církevními otci, spisovateli středověku, světci a papežem Benediktem XVI. v encyklice *Deus caritas est*.

Zdroj: TICHÝ, Ladislav. *Chvála lásky. Interpretace a účinky 13. kapitoly Prvního listu Korintánům*. Olomouc : Univerzita Palackého, 2008.

D Jednoduché náměty

LÁSKA A PŘIKÁZÁNÍ – porovnání různých překladů biblického textu

Námět: Jedním z jednoduchých způsobů, jak si přiblížit bohatství biblického textu, je porovnání různých překladů. V následující ukázce budeme pracovat s veršem **Ex 20,6: „... ale prokazují milosrdenství tisícům pokolení těch, kdo mě milují a zachovávají mé příkazy.“**

Jde o verš ze známého Desatera, který uvádí přikázání do vztahu k Boží lásce. Boží přikázání bývají v katechezi a ve výuce náboženství často podávána jako soubor příkazů, které je na prvním místě třeba zachovávat (s tímto přístupem se setkávají již děti ve třetí třídě). Z psychologického hlediska patří příkaz k neefektivním způsobům kladení byt' oprávněných požadavků na dítě či dospělého člověka. Nic na tom nemění ani fakt, že tyto požadavky dodatečně zdůvodňujeme Boží láskou a naším bezpečím. Následující aktivita je zaměřena na hlubší porozumění vybranému verši na základě různých významových odstínů v překladu dvou klíčových slov „**milosrdenství**“ a „**zachovávají**“.

Cílová skupina: Aktivita je určena mladým lidem, kteří znají alespoň trochu angličtinu a umějí vyhledat překlad slova ve slovníku.

Účel: Z hlediska poznání nám různé české a anglické překlady vybraného verše a jeho klíčových slov nastíní jednak různé způsoby vyjádření Božího milosrdenství a jednak postoj člověka, který miluje Boha, k Božím přikázáním. Překlad slova „milosrdenství“ nám připomene, že v Bohu je plnost všeho, tedy i lásky, a naše lidská slova nestačí na to, aby ji vyjádřila vyčerpávajícím způsobem. Jsme schopni pojmenovat jen určitý pohled na pravdu či na její díl. Co se týče vztahu člověka k Božím přikázáním, i zde nám překlad slov použitých v anglických verzích biblického textu pomůže nastínit různé odstíny a hloubku v češtině běžně užívaného slova „zachovávat“. Pro osobní duchovní růst účastníků doporučujeme, aby si každý

účastník vybral výraz, který ho oslovil a který chce ve svém životě prožívat a uskutečňovat.

Pomůcky: Různá vydání Bible, která obsahují knihu Exodus (Pentateuch – český katolický překlad; Český ekumenický překlad; liturgický překlad; Jeruzalémská Bible); Pracovní list s ukázkami několika překladů do češtiny a do angličtiny. Anglicko-český slovník. List pro moderátora s vypsáními významy přeložených slov (oba listy jsou k dispozici na www.w).

Postup:

1. Přečtete účastníkům katecheze text Ex 20,1–6. Požádejte je o určení, o jaký text se jedná. Předpokládáme, že Desatero bude známo téměř všem a bez potíží text identifikují.
2. Požádejte účastníky, aby přečtený text našli ve své Bibli a určili v něm verš, který pojednává o lásce Boží k člověku vzhledem k přikázáním obsaženým v Desateru. Pokud je to možné, měli by účastníci mít k dispozici různá vydání Bible. Pokud tomu tak není, použijte pracovní list (ke stažení na www.w ve složce 1102).
3. Nechte účastníky volně reagovat, jakou odezvu v nich tento verš vyvolává, jak mu rozumějí. České překlady tohoto verše se příliš neodlišují, proto nelze předpokládat, že by jejich porovnání přineslo nějaké hlubší porozumění verši.
4. Požádejte účastníky o objasnění významu slov „prokazují milosrdenství“ a návrhy zapíšte. Totéž proveďte pro výraz „zachovávají mé příkazy“.
5. Přeložte účastníkům anglické překlady vybraného verše, a to každému jeden. Klíčová slova jsou podtržena. Úkolem je vyhledat k podtrženým slovům překlad ve slovníku, a to v různých variantách. Účastníci vypisují významy, které se k verši hodí a které dokážou vysvětlit.
6. Společně sestavte výslednou tabulku. Níže uvedená je výsledkem práce v jedné skupině.
7. Každý účastník si může podle tabulky vytvořit vlastní „překlad“ vybraného verše, který ho oslovil a podle něž chce žít.

Bůh mi dává a ukazuje lásku, která je:	Boží slovo	Já a Boží přikázání:
marnotratná štědrá neomezená zahrnuje mne vydává se pro mne hostí mne pevná a vytrvalá neustálá a nezměnitelná slitovávající se soucítící se mnou laskavá dávající úlevu zmírňující můj trest konající dobro pro mne	Ex 20,6: ...ale prokazují milosrdenství tisícům pokolení těch, kdo mě milují a zachovávají mé příkazy	zachovávám je konám podle nich stále se jimi zabývám podrobuji se jim poslouchám je řídím se jimi podřizuji se jim střežím je hájím je držím se jich snažím se jim dostát podporuji je

Část 3: SLAVENÍ BOHOSLUŽBY SLOVA

Liturgie je místem, kde se věřící setkává s texty Písma svatého stále a pravidelně, a to zejména při slavení nedělní mše svaté a také svátostí. Jejich nedílnou součástí je bohoslužba slova, která má tyto rozměry:

1) ústřední (centrální) postavení Krista:

- je přítomen v Božím slově: uskutečňuje tajemství spásy, posvěcuje lidi, vzdává Otci dokonalou počtu,
- je naplněním celého Písma i celé liturgie, církev tedy hlásá jediné tajemství Kristovo

2) působení Ducha svatého:

- díky němu je Boží slovo stále plné života a síly a zvěstuje Boží lásku k lidem,

- lidské odpovědi na Boží slovo dává sílu, aby se projevila i v životě (Jk 1,22),
- při liturgii vkládá každému do srdce, co se hlásá všem (J 14,15–17),
- stmeluje v jednotu, oživuje rozmanitost charismat, vzbuzuje mnohotvárnou činnost

3) skutečnost církve

- roste slyšením Božího slova, plně poznává, že je novým lidem,
- má ve stejné účtě Boží slovo i eucharistické tajemství (obojí stůl poskytuje duchovní pokrm),
- hlásané Boží slovo směřuje k oběti smlouvy, k hostině milosti

4) vnitřní souvislost Božího slova s tajemstvím eucharistie, kterou vyjadřuje tabulka:

Bohoslužba slova	Slavení eucharistie
církev čte, co se ve všech částech Písma vztahuje na Krista (Lk 24,27)	slaví jeho památku
více se vzdělává	plněji se posvěcuje
zvěstuje se úmluva s Bohem	obnovuje se nová a věčná smlouva
slovy líčí dějiny spásy	uskutečňuje tuto historii ve svátostných znameních liturgie

Ačkoliv součástí bohoslužby slova je homilie, která má naslouchajícímu pomoci zabývat se slyšeným Božím slovem a přijmout jej do svého života, má v tomto procesu významný úkol i katecheze, která může bohoslužbě slova předcházet nebo následovat po ní. V katechezi lze volit různé přístupy k práci s biblickými texty, aby jim účastníci lépe porozuměli a došlo k dialogu mezi nimi a Bohem. Úkolem katecheze v rámci výchovy k liturgickému slavení je také „zasadit“ porozumění bohoslužbě slova do kontextu celého slavení a připravit věřící na aktivní účast na slavení liturgie. Vítaným typem katecheze s dospělými a v jednodušší podobě i se staršími dětmi je proto příprava na slyšení nedělních biblických textů. K tomu se nabízí několik pomůcek: výklady na www.pastorace.cz od A. Scarana, A. Opatrného a dalších autorů; pro mladé E-neděle ke stažení na www.paulinky.cz/E-nedele; knihy obsahující výklady k nedělním čtením, jejichž přehled uvádíme v dokumentu „Pomůcky k práci s Biblií“ na www ve složce 1102.

BOHOSLUŽBA SLOVA SLAVENÁ SAMOSTATNĚ a příprava na ni v katechezi

Samostatné slavení bohoslužby slova u nás zatím není příliš rozšířené ani doceněné. Výjimkou, co se týče rozšíření, jsou bohoslužby slova konané místo nedělní mše svaté. Jejich součástí bývá proto svaté přijímání. Dále vám chceme nabídnout podněty k jiným typům bohoslužeb slova, k jejichž přípravě je zvláště vhodná katecheze, případně které završují nějaký katechetický cyklus či program:

Kajícní bohoslužba

V některých farnostech se v poslední době ujaly bohoslužby slova v souvislosti se společnou přípravou na individuální slavení svátosti smíření, a to tzv. kající bohoslužby. Jejich výhoda jednoznačně spočívá v tom, že na ně lze pozvat i věřící, kteří nemohou slavit individuální svátost smíření, a přitom se účastní

společného vyznání hříšnosti a přijmou Boží požehnání zprostředkované zástupcem církve.

Příprava „kající pobožnosti“ nabízí výklad Božího slova a symbolické vyjádření jeho poselství, které pomůže porozumět podstatě svátosti a spojit ji s jednáním Božím v dějinách a v životě každého věřícího. Může povzbudit na nastoupené cestě obrácení a dát jí nové podněty, může inspirovat k modlitbě. Má charakter společné modlitby věřících. Více viz SEKRETARIÁT ČESKÉ LITURGICKÉ KOMISE. *Obřady pokání*, 1982, 17–18. Vzory pro kající pobožnosti viz s. 155–196. Součástí této liturgické knihy jsou desítky biblických textů. Některé jsou určeny na výběr pro liturgii svátostného smíření (s. 56–134); dále jsou zde uvedeny kající litanie vycházející z biblických obrazů (s. 135–140) a biblické texty k díkůčinění za dar odpuštění (s. 141–151). Knížka CALDÉLARI, Henri. *Odpuštění, pramen života. Proč a jak se zpovídat?*

Kostelní Vydří : KNA, 1998, uvádí doporučené odkazy na biblické texty pro mladé lidi na s. 23–24 (úryvky o odpuštění Božím) a na s. 43–44 (texty, které mohou posloužit jako základ pro zevrubné individuální zpytování svědomí). Přehled těchto odkazů uvádíme pro vás, kdo nemáte tyto knihy k dispozici, v samostatném dokumentu na www ve složce 1102.

Na www najdete též scénář kající bohoslužby pro rodiče a děti k zakončení přípravy k prvnímu slavení svátosti smíření.

Bohoslužby slova při různých příležitostech

Bohoslužby slova mohou být připraveny i k jiným životním příležitostem, jejichž prožívání má významné místo v životě člověka: těžká nemoc, rozchod s životním partnerem, úmrtí v rodině apod. Přivyknout těmto změnám, naučit se s nimi žít, přijmout je apod. vyžaduje více času a také podporu ostatních věřících. Boží slovo má v takových situacích léčebnou moc. Bohoslužba slova nevyřazuje ze slavení nikoho, lze do ní zařadit gesta a symbolické úkony, které podpoří vnímání této vzájemnosti, společného nesení břemen nebo naopak vyjádření radosti.

Bohoslužby slova jsou také vhodnou liturgickou formou k zakončení katechetického cyklu nebo např. mezigeneračního programu. V tom případě v ní lze uplatnit i výsledky práce v jednotlivých katechetických setkáních např. formou výzdoby, použitého symbolu, přímlyv apod.

Scénáře a komentáře bohoslužeb slova k určitým příležitostem, které mohou také posloužit jako vzor, nabízí *Pastorační příručka pro veřejné pobožnosti* (vydaná KNA v roce 2002):

- Ekumenická pobožnost na Světový den míru 1. ledna (s. 164–167): biblické texty zde nejsou předepsány, závisí na výběru předsedajícího;
- Svatodušní vigilie s lucernáři (s. 248–268): obsahuje výběr biblických textů i s krátkým výkladem, součástí je obnova biřmovacích závazků;
- Bbohoslužba slova v den Památky Všech věrných zemřelých II. (s. 283–287).

Žehnání a společné modlitby na určitý úmysl

Bůh žehnal hojně všemu, co stvořil, a také člověku (podle Gn 1). V církvi se proto již od pradávna rozvinula praxe žehnání, jejíž smysl spočívá v zahrnování lidí a stvořených věcí do tohoto Božího požehnání. Když Bůh žehná sám nebo skrze jiné, zaslubuje Boží pomoc, ohlašuje se jeho milost a hlásá se věrnost s ujednanou smlouvou. Když žehnají lidé, chválí toho, kterého prohlašují za dobrého a milosrdného; srov. LITURGICKÁ KOMISE ČBK. *Benedikcionál*. Praha, 1994, 7, bod I.6. Tato liturgická kniha obsahuje řadu

formulářů pro žehnání osob, liturgických prostor a prostor ke každodennímu životu, předmětů, jež symbolizují vztah mezi lidským životem a Bohem apod. Součástí všech těchto žehnání je četba Božího slova a promluva, poté přímlyvy a žehnací modlitba. V katechezi se můžeme zaměřit na to, jaký smysl dává žehnaným osobám nebo věcem biblický text, a vyzvát účastníky k promyšlení vlastní přímlyvy.

Pobožnosti spojené s modlitbami na určitý úmysl představuje *Pastorační příručka pro veřejné pobožnosti*, jejíž návrhy počítají s četbou Písma svatého:

- K prohloubení účinků ze slavených svátostí křtu (obnova křestního vyznání, díkůvzdání za křest, obřad na zakončení období mystagogie nově pokřtěných); biřmování (svatodušní nověna s četbou Písma); eucharistie (první svatě přijímání, adorace s texty Písma s vazbou na tajemství eucharistie a krátká homilie, příručka uvádí též různé varianty podle liturgické doby);
- Litanie k Nejsvětějšímu jménu Ježíš: každou z invokací můžeme podpořit textem z Písma svatého; modlitbu litaní lze doprovodit např. promítáním biblických textů a ilustrací k nim;
- Pobožnosti a modlitby během liturgického roku (s. 156–164): příručka neobsahuje přímo odkazy na biblické texty, ty lze ale k některým modlitbám dohledat, např.: roznášení betlémského světla (J 1,9; J 8,12; Mt 5,14); pobožnost u jeslíček (J 1,9–14; Mt 1,18–25; Mt 2);
- Ekumenická pobožnost (nebo spíše bohoslužba slova) s modlitbou za svět (příručka nechává výběr biblických textů na kazateli a žádné nenabízí, viz s. 164–167);
- Sedm slov Ukřižovaného – rozjímání K. Rahnera k Ježíšovým výrokům na kříži (příručka s. 203–212);
- Rozjímání biblických textů vztahujících se k událostem Zeleného čtvrtka, zejména o utrpení v lidském životě: Svatá hodina na Zelený čtvrtek I. (podle K. Rahnera, příručka s. 222–234); Svatá hodina na Zelený čtvrtek II. (podle biskupa Aufderbecka, s. 235–244);
- Biblické texty pro Týden modliteb za jednotu křesťanů (s. 288–295);
- Biblické texty pro prosebné dny na venkově v souvislosti s žehnáním polí na jaře (s. 297–301).

PŘEHLED TEXTŮ A POMŮCEK ke stažení na www.cestykatecheze.cz k tomuto číslu:

složka	název
NOVÉ	
Záložka „Písmo svaté“	Uvádí teoretické články i přehled pomůcek; nově zřízeno
1102	Stručný průvodce prací s videem v katechezi a ve výuce náboženství
1102-Samuel	Bůh oslovuje Samuela a Samuel mu odpovídá: podrobný scénář katecheze s využitím filmu z cyklu „Animované biblické příběhy Starého a Nového zákona“ a pomůcky k němu
1102-27	Pracovní list a obraz k námětu podle Bible chudých
1102-Spasa	Pracovní listy k hledání významu hodnoty „spása“ na základě událostí dějin spásy podle Modlitby při žehnání vody
1102-Chvala lasky	Chvála lásky: podrobný scénář katecheze pro snoubence podle 1 K 13 a pomůcky k ní
1102-Prikazani	Pracovní list a list pro moderátora k námětu „Láska a přikázání“
1102	Pomůcky k práci s Biblí – přehled publikací
1102-Pokani	Přehled odkazů na biblické texty k tematice pokání a odpuštění
1102-Pokani	Scénář kající bohoslužby pro rodiče s dětmi
DŘÍVE ZVEŘEJNĚNÉ metodiky k práci s biblickými texty	
0901-18	Proměnění na hoře / pro rodiny s dětmi / Mk 9,2–10
0901-21	Pavlovo obrácení / výuka náboženství dětí / Sk 9,1–22
0902-20	Stvoření a důsledky hříchu / universální použití / Gn 2,4b–3,24
0903-15	Duch Svatý a společenství křesťanů / mladí a dospělí / Sk 2,42–48 a Ga 5,16–26
0903-19	Smlouva v Božím plánu spásy – úryvky vztahující se k opakovaným Božím příslibům ve SZ i NZ / mladí a dospělí
0904-21	Boží království v modlitbě – Otče náš / Mt 6,9–13 a Lk 11,1–14
1001-27	Stopy Boží ve světě / pro všechny / různé texty ve SZ i v NZ
1002-20	Vyvedení z Egypta / mladí a dospělí / Ex 14
1101	Programy a pomůcky k přípravě na obnovu křestních slibů / děti / evangelia postních nedělí cyklu A
1101-09	Živá voda - setkání Ježíše se Samařankou u studny – zaměřeno na obnovu křestních slibů / mladí lidé; ve složce 06 pro děti / J 7 a příslušné SZ texty

POUŽITÉ ZKRATKY:

www

www.cestykatecheze.cz

Pokračování části D ze strany 9:

CHVÁLA BOŽÍHO SLOVA

Poté, co účastníci katecheze ocenili blízkost a moc Božího slova (uvědomili si je, cítí se osloveni apod.), lze navrhnout skupině, která ráda vyjadřuje svoji modlitbu zpěvem, improvizovaný chvalozpěv či litanie (volně pojato), a to s využitím písně „Tady a teď“ (viz např. zpěvník Hosana č. 3, píseň 177).

Slova písně:

Recitativ: Pane, nezasloužím si, abys ke mně přišel, ale řekni jen slovo a má duše bude uzdravena.

Zpěv: A Ty to Slovo říkáš, tady a teď. Uzdravuješ, léčíš, tady a teď. Lásku svou nám dáváš, tady a teď, Bože náš. Bože náš, jsi tu s námi, slovo tvé **spásu** přináší.

Tučně označené slovo „spása“ můžeme nahradit jiným výrazem, podle toho, jak kdo vnímá dar Božího slova. Nabízí se například náhrada slovem: lásku, radost, víru, naději, útěchu, úctu, sílu, pokoj, požehnání, důvěru, blízkost, smysl...

Opakujeme, dokud se účastníci zapojují. Po vyčerpání všech možností zazpíváme závěr písně: A Ty to slovo říkáš, tady a teď.